

- 1) фінансова підтримка лізингу з боку держави шляхом надання пільгового кредитування, позик та субсидій;
- 2) поліпшення інвестиційного клімату в країні шляхом створення належної законодавчої бази і залучення в ролі лізингодавців іноземних банків;
- 3) введення пільгового оподаткування лізингових операцій;
- 4) залучення грошових заощаджень населення до фінансування лізингових угод.

Successful completion of leasing operation depends on correct establishment of leasing payments. We chose main components of these payments and substantiated their value.

Література

1. Бородій І. Необхідність лізингових відносин // *Регіональна економіка*. – 2005. – № 2. – С. 295–302.
2. Наумець І. Життя напрокат (Лізинг) // *Контракти*. – 2006. – 27 берез. – С. 16–18.
3. Онищук Я. В. Розвиток лізингу в Україні // *Фінанси України*. – 2005. – № 7. – С. 106–113.
4. Прокопенко А. Л. Механізми організації і обґрунтування доцільності лізингової угоди // *Агроінком*. – 2006. – № 5–6. – С. 100–104.
5. Рязанова Н. Інвестиційний механізм лізингу: зарубіжна практика та реалії України // *Ринок цінних паперів України*. – 2005. – № 9–10. – С. 55–62.

Глогусь Я.

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

Зроблено спробу реально оцінити перспективи інтеграції України в Європейський Союз. Визначено основні напрямки реформування економіки України щодо прискорення інтеграції в систему світового господарства. Розроблені заходи можна використовувати для розробки рекомендацій щодо посилення зовнішньоекономічної діяльності України та прискоренню її інтеграції у систему світового господарства.

Розвиток інтеграційних процесів став закономірним результатом зростання міжнародного руху товарів і факторів виробництва, що потребувало утворення надійніших виробничо-збутових зв'язків між країнами. Це виявилось можливим тільки в межах міждержавних інтеграційних об'єднань на основі багатосторонніх політичних угод. У сучасному високоінтегрованому світі важко досягти успіху самотужки. Таку мету перед

собою нині не ставлять навіть могутні країни-лідери. Абсолютна більшість країн, що розвиваються, а також країни з перехідними економіками об'єктивно прилучаються до могутніх інтеграційних процесів. Ставши незалежною державою, Україна здійснює курс на поступове зближення з європейським та світовим співтовариством на входження у світову економічну систему ринкового типу. Однак інтеграція нашої країни в систему світових господарських зв'язків – досить складний процес. Реформування економіки України потребує особливого підходу до її пізнання. Зокрема, необхідне вивчення причин і результатів соціально-економічних процесів, що відбулися в українському суспільстві, протягом багатьох століть.

Розв'язання даної проблеми започаткували А. Мазаракі та Є. Воронова [2], А. Огурцов і Л. Каїра [3], В. Дяченко [5].

У своїх працях науковці досліджували основні напрямки економічної інтеграції України в Європейський Союз, процеси економічної інтеграції України в ЄС у глобальному і загальноєвропейському контекстах.

Автор цієї статті має на меті визначити участь України у світових інтеграційних процесах та сформулювати рекомендації щодо прискорення інтеграції країни у систему світового господарства.

Складність інтеграції полягає в тому, що, з одного боку, країни з економікою ринкового типу розвивалися постійно на основі приватної власності, сформували відповідно до своїх потреб національні самодостатні господарські організми, встановили і збалансували зв'язки з іншими країнами. З іншого боку, господарство України практично було відірване від економіки країн ринкового типу, його сформовано на основі суспільної власності, воно мало відповідний механізм управління, виробництва та розподілу. Для того, щоб інтегрувати економіку України в систему світової економіки, необхідні час і переорієнтація її відповідно до вимог, що становлять передумови такої інтеграції [1, 56].

Світова економічна система розвивається на базі національних економік політично незалежних держав. Інтеграція господарських систем цих країн у світову економічну систему не передбачає політичної інтеграції з позбавленням незалежності якоїсь із країн. Навпаки, політична самостійність країни є важливою умовою розвитку національної економіки та її адаптації до світових господарських зв'язків. Тому для швидшої інтеграції України в систему світової економіки необхідне створення як низки політико-правових передумов усередині країни, так і відповідне ставлення до неї світового господарства [2, 24].

У міжнародному економічному співробітництві діють дві тенденції розвитку – глобалізація та регіоналізація. Ці тенденції є складовими і світового інтеграційного процесу. Здійснюється глобальна трансформація всіх країн світу до нового якісного стану, нового типу цивілізації третього

тисячоліття. Україна належить до Європейського регіону, і для неї першочерговим є завдання інтеграції до європейського економічного простору шляхом встановлення багатосторонніх економічних зв'язків із окремими країнами регіону та їх регіональними угрупованнями. Багатовекторна політика України передбачає співробітництво з різними країнами та інтеграційними угрупованнями, але серед них пріоритетним є Європейський Союз.

Рух України і ЄС назустріч одне одному прискорюється. З 1991 р. вступила в дію програма TAVIS, яку розробив ЄС для нових незалежних держав, до яких належить і Україна. Метою TAVIS є спрямування розвитку гармонійних та стійких економічних зв'язків між країнами ЄС і цими країнами-партнерами. У вересні 1993 р. указом Президента України було створено Міжвідомчий комітет України у справах ЄС. У червні 1994 р. в Люксембурзі між Україною та ЄС підписано Угоду про партнерство і співробітництво, яку Верховна Рада України ратифікувала у листопаді 1994 р. Угода про партнерство і співробітництво набула чинності з 1 березня 1998 р. на зміну Тимчасовій угоді, що діяла з 1996 р. [3, 45].

У червні 1994 р. утворені Українська частина Ради й Українська частина Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС. Основною функцією Ради визначено нагляд за виконанням Угоди з питань, що виникають у її межах, та інших взаємно цікавих двосторонніх чи міжнародних питань. Комітет з питань співробітництва між Україною та ЄС і його Українська частина як допоміжні органи Ради мають забезпечувати безперервність партнерських відносин України з ЄС та ефективну координацію роботи всіх учасників виконання Угоди.

Перше робоче засідання Української частини Комітету відбулося 20 травня 1998 р., а перше засідання Ради – 8–9 червня 1998 р.

Для розвитку співробітництва між ЄС та Україною у лютому 1995 р. створено Агентство з розвитку підприємництва в рамках програми TAVIS, основним завданням якого є сприяння становленню в Україні ринкових відносин як передумови інтеграції до ЄС. Діє Національне агентство з питань розвитку та європейської інтеграції.

Європейський вибір України зумовлений усвідомленням інтеграції до ЄС як фактора сприяння державній незалежності, безпеці, політичній стабільності, економічному розвитку, соціальному та інтелектуальному прогресу українського народу, а також загрозою опинитися за межами спільного європейського дому внаслідок уповільнення або зупинення відновлення європейської сутності України [4, 23].

Проблеми відносин між ЄС та Україною обговорені у березні 1998 р. на пленарній сесії Європарламенту.

Під час першого засідання Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС 8–9 червня 1998 р. в Люксембурзі зроблено політичну заяву

Уряду України щодо набуття нашою державою асоційованого членства в ЄС, що дає змогу почати обговорення проблеми і розроблення нових угод, а також проведення консультацій про створення зони вільної торгівлі й застосування основних принципів міжнародної торгівлі у відносинах з ЄС.

На зустрічі голів країн-членів ЄС у м. Хельсінкі 10–11 грудня 1999 р. обговорені питання розширення ЄС, але найважливішим для нашої країни моментом у роботі саміту було прийняття Стратегії Євросоюзу щодо України. Стратегія розширює взаємодію ЄС й України в таких важливих сферах, як зовнішня політика та політика безпеки, а також юстиція і внутрішні справи [5, 45].

Спроби подолання Україною за роки незалежності успадкованої від минулого зовнішньоекономічної ізоляції та виходу на світову арену виявилися далекими від колишніх оптимістичних прогнозів і очікувань.

Значна роль у несприятливому розвитку зовнішньоекономічних зв'язків належить неринковому минулому, непослідовним трансформаційним процесам [2, 23].

Розпочавши ринкову трансформацію, Україна після лібералізації зовнішньої торгівлі опинилася у конкурентному середовищі, до функціонування в якому економіка успадкована від соціалістичного минулого, виявилася не підготовленою. Незбалансованість структури виробництва, живучість стереотипів поведінки суб'єктів господарювання, орієнтованих на слабе врахування споживчого попиту, відсутність стимулів до підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва при високому рівні монополізації – все це негативно позначилося на розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та обмежило можливості протидії деструктивному впливові зовнішніх чинників.

Основною умовою створення сучасної системи управління зовнішньоекономічними відносинами, орієнтованої на впровадження виробничо-інвестиційної моделі, є оздоровлення економічного середовища, в якому функціонують національні виробники. Воно можливе лише за сприятливих результатів процесів ринкового реформування та реструктуризації економіки, від темпів розвитку яких залежать масштаби відставання від економічних систем-лідерів унаслідок скорочення або збільшення тривалості періоду спаду і стагнації економіки, а також конкретні умови інтеграції в світове господарство.

Досвід ринкових реформ свідчить про можливість суттєвих розбіжностей в оцінках кінцевих наслідків реалізації обраної стратегії економічного розвитку. Якщо держави «ринкового соціалізму» (Польща, Угорщина, Словенія) модернізацію економічних систем підпорядкували створенню «наздоганяючої економіки», здатної витримати натиск зовнішньої конкуренції, то більшість країн Центральної і Східної Європи та СНД віддали перевагу моделі реформування економіки, реалізація якої

на початковому етапі взагалі не сприяла збереженню їх вихідного економічного та науково-технічного потенціалу [2, 28].

Україні потрібна орієнтована на перспективу активна зовнішньоекономічна політика, властива країнам з «наздоганяючою» стратегією розвитку. Вона має базуватися на визначенні та дотриманні на практиці чітких концептуальних підходів до структурної перебудови економіки, розвитку експортного потенціалу і на здійсненні гнучкої зовнішньоторговельної політики [2, 30].

У результаті розвитку міждержавних, міжкорпораційних відносин економічні кордони господарських зв'язків дедалі частіше не співпадають із державними, а основною умовою підвищення конкурентоспроможності економіки, використання переваг зовнішньої торгівлі й забезпечення доступу до світового доходу стає якнайширше входження національних виробничих, науково-технічних та фінансових структур у світову відновлювальну систему [3, 34].

Україна, яка не приділяла належної уваги цим геоekonomічним новаціям, не може й далі ігнорувати поширення в сучасних умовах відтворювальної (геоеkonomічної) або виробничо-інвестиційної моделі зовнішньоеkonomічних зв'язків. На відміну від нинішньої торговельно-посередницької орієнтації, ця модель передбачає участь усіх ланок відтворювального ланцюга, частина яких може бути винесена за рамки національної економіки.

Розширення сфери співробітництва стимулює постійні структурні зміни, спрямовані на ефективне використання інтелектуальних, виробничо-технологічних, кредитно-фінансових та інших ресурсів. Спільна діяльність може охоплювати організацію та управління виробництвом, науково-технічну й інвестиційну політику, розроблення і реалізацію стратегії маркетингу тощо.

При інтеграції в ЄС основний інтерес для України мають інтеграційні процеси в Європі. Прагнення повернути свою ідентичність повноправної європейської держави в кінцевому підсумку визначило європейську інтеграцію як єдино прийнятний шлях розвитку нашої країни. Тому пріоритетною метою української зовнішньої політики є інтеграція в Європейський Союз. Ця мета чітко сформульована в ряді ухвалених нормативних актів (насамперед, Указі Президента України від 11 червня 1998 р. «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу», а також від 24 лютого 1998 р. «Про забезпечення виконання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС і вдосконалення механізму співробітництва з ЄС»), підтверджена наполегливою роботою Міністерства закордонних справ та інших органів виконавчої влади України у цьому напрямку. Створено спеціальний орган з економічної та соціальної інтеграції до ЄС – Національне агентство України з питань роз-

витку та європейської інтеграції [3, 38]. Це не залишає сумнівів щодо серйозності намірів України асоціюватися з Євросоюзом.

До значних подій на окресленому шляху належать: перше засідання Ради зі співробітництва Україна – Європейський Союз у Люксембурзі (червень 2000 р.), другий саміт Україна – ЄС у Відні (жовтень 1998 р.), перше засідання Комітету співробітництва (листопад 1998 р.), підписання Декларації про співпрацю з Європейською асоціацією вільної торгівлі, що є кроком до підписання в майбутньому Угоди про співробітництво з цією асоціацією. Вирішальним кроком у порозумінні між сторонами, у винайденні компромісної формули нинішнього стану справ і перспектив розвитку подальших відносин став, на думку дипломатів, другий саміт Україна – Європейський Союз.

«Унікальне і стратегічне партнерство» – так можна охарактеризувати нинішній стан двосторонніх відносин між Україною та ЄС. Для ЄС це є певним прогресом порівняно з обмеженням цих відносин ще недавно Угодою про партнерство та співробітництво; для України ця формула дає змогу сподіватися на якісно новий етап на шляху до ЄС.

Символом того, що стратегічне партнерство сторін починає набувати практичного змісту, стало парафування угод про співробітництво між Кабінетом Міністрів України та Європейським Співтовариством із атомної енергії у галузі ядерної безпеки і в галузі керованого термоядерного синтезу, рішення ЄС надати нашій країні кредит 150 млн. єкю для стимулювання процесу економічних реформ в Україні й підтримки платіжного балансу. Окрім цього, ЄС виділив 15 млн. єкю на розвиток контейнерного зв'язку між Одесою і грузинським портом Поті, прийняв рішення про фінансову підтримку і заснування в 1999 р. у Львові технічного офісу, завданням якого буде сприяння прикордонному співробітництву. Хотілося б звернути особливу увагу на підтримку Європейським Союзом України як основного транзитного каналу постачання нафти з каспійського басейну до Західної Європи [3, 42].

Стосунки між Україною та Європейським Союзом у світлі Угоди про партнерство та співробітництво матимуть для нашої країни довготермінові результати і значною мірою визначатимуть її життя у найближче десятиліття. Уже нині досягнуто вищого рівня взаєморозуміння, чіткіше з'ясовано інтереси, здійснено ряд важливих заходів у двосторонніх стосунках України з ЄС.

Наша Україна прийняла рішення про створення в органах виконавчої влади підрозділів із співробітництва з ЄС. У складі Міністерства внутрішніх справ України з жовтня 1997 р. діє Управління європейської і трансатлантичної інтеграції (УЄТІ), важливою частиною якого є відділ Європейського Союзу. Розглядають питання про створення при Міністерстві внутрішніх справ центру з питань адаптації законодавства

України до законодавства ЄС. На Міжвідомчих нарадах обговорюють питання організації співпраці з ЄС тощо.

Але все ж європейська спрямованість українського суспільства нині є бажанішою, ніж наданою – і для нас, і для представників ЄС. Проблема тут не настільки дипломатична і лежить більше не в площині зовнішньої політики. Адже вступити до Євросоюзу – це не одне й те саме, що вступити до ООН чи НАТО [5, 38]. Навіть можливе укладення договору з ЄС про асоціацію, подібного до того, що вже отримували країни Центральної Європи, не дає гарантії щодо вступу до ЄС на правах нового члена [8, 65].

Інтеграція до Європейського Союзу потребує відповідності, не стільки зовнішньополітичної, скільки внутрішньої політичної, економічної, соціальної тощо. Тобто, для того, щоби стати членом ЄС, потрібні не лише відповідні переговори чи дипломатичні демарші. Для цього необхідно здійснити економічні реформи, забезпечити політичну стабільність, зробити відповідні зрушення у соціальній та законодавчій сферах, змінити життя в Україні відповідно до стандартів ЄС. У цьому, власне, і полягає суть інтеграції до Європейського простору. І тільки тут криються основні проблеми, без розв'язання яких неможливо забезпечити у перспективі вступ до Європейського Союзу.

The article deals with some real perspectives of Ukrainian integration into the European Union. It defines the main trends of Ukrainian economic reforms while integrating into the world's economy. The above mentioned principles can be used as the recommendation for strengthening international economic activity of Ukraine to facilitate its joining the world's economic system.

Література

1. Башнянин Г. І., Медведєв В. С., Лазур П. Ю. Політична економія. Ч. 2. Спеціальна економічна теорія. – К.: ІЗІН, 1997.
2. Мазаракі А., Воронова Є. Стратегічні напрямки економічної інтеграції України в Європейський Союз // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2000. – Спец. випуск № 15–3.
3. Огурцов А., Каїра Л. Економічна інтеграція України в Європейський Союз через українські реформи та розвиток двосторонніх зв'язків з країнами ЄС // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2000. – Спец. випуск № 15–3.
4. Руденко Л., Безрукова Н. Відносини ЄС-Україна: діючі фактори та перспективи розвитку // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2000. – Спец. випуск № 15–3.
5. Дяченко В. Процес економічної інтеграції України в ЄС у глобальному і загальноєвропейському контексті // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2000. – Спец. випуск № 15–3.

6. Бартенев С. А. *История экономических учений в вопросах и ответах.* – М.: Юрист, 1998.
7. Башнянин Г., Загородський В., Медведєв В., Серєда А. *Ринкова економіка. Теоретико-практичні проблеми становлення в Україні.* – К.: ІСДО, 1996.
8. Березюк Р. *Інвестиційна стратегія у контексті економічної інтеграції України в Європейський Союз // Матеріали IV-ї міжнародної наукової конференції «Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: інвестиційні аспекти».* – Ялта, 1999.
9. Осінова Л. *Українські економічні реформи – основа розвитку двосторонніх та багатосторонніх зв'язків між Україною та країнами ЄС // Вісник Тернопільської академії народного господарства.* – 2000. – Спец. випуск № 15–3.

Головко М.

ТРАНСФОРМАЦІЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ПРОТЕКЦІОНІЗМ ЯК МЕТОД ПОБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

Розглянуто питання трансформації макроекономічної політики України, пошук необхідної економічної моделі розвитку, можливість застосування іноземного досвіду для побудови національної економіки країни в глобалізаційному процесі.

Трансформація макроекономічної політики України в глобалізаційний період зумовлена переходом країни з планової економіки на ринкову. Кожна держава має вибирати механізм економічного розвитку. Макроекономічна політика спрямована на регулювання економіки з метою забезпечення динамічного розвитку країни. Застосування державної політики протекціонізму зумовлює мобілізацію як промислового комплексу країни, так і людського потенціалу для захисту національної економіки та розширення зовнішніх ринків.

Протекціонізм – економічна політика й доктрина, спрямована на стимулювання національної економіки та її захист від іноземної конкуренції. Здійснюється за допомогою комплексу взаємопов'язаних заходів внутрішньої та зовнішньої політики. Передбачає такі основні дії: 1) заохочення зовнішньої торгівлі через збільшення експорту та обмеження імпорту; 2) спонукання до розвитку власної економіки.

Основними ідеологами і теоретиками протекціонізму були видатні науковці Ф. Ліст, О. Гамільтон, Т. Мен, Г. Джонсон, Л. Грінфелд А. Бреттон.